

SUYOLCUZADE MEHMED NECİB

DEVHA-TÜL-KÜTTAB

Tertip ve tashih eden :

KİLİSLİ MUALLİM RİFAT

GÜZEL SAN'ATLAR AKADEMİSİ NEŞRİYATINDAN No. 16

İ S T A N B U L

1 9 4 2

Ö N S Ö Z

Güzel Sanatlar Akademisi neşriyatı arasına katılan ve ilk defa tabedilmekte bulunan "Devhatülküttab", güzel yazıda temayüz etmiş sanatkarların Arap alfabesine göre sıralanmış tercümeihallerinden ibarettir. Yazma nüshaları yalnız Topkapı Sarayı müzesile, Fatih camii kütüphanesinde bulunan eser Türk sanatı üzerinde yapılacak tetkikler için kıymetli bir me haz teşkil etmektedir.

Eser, aslında, bütün eski kitaplarda olduğu gibi gayet muğlak ve müselsel bir ifade ile kaleme alınmıştır. Tabedilirken ifadenin sadeleştirilmesi, lüzumsuz tabirlerin çıkarılması faideli görülmüş ve bu iş, Kilisli Muallim Rifat tarafından başarılmıştır.

Eserin müellifi Suyolcuzade Mehmet Necip Efendinin mukaddemesinden de anlaşılacağı veçhile (Devha-tül-küttab), Nefeszade İbrahim Efendinin

(Gülzarı Savab) ını (*) tamamlayan bir eserdir. Filhakika, (Gülzarı Savab) hat ve ahara ait teknik malûmattan ve bellibaşlı hattatların tercümei halinden alfabe sırasına tabi olmaksızın bahseder. Devhada isim kadrosu daha geniş olduğu gibi Nefeszadenin vefatından (H. 960 veya 1060) sonra — Devhanın telif tarihi olan 1150 ye kadar — yetişmiş olan hattatların da tercümei hali yer almış bulunmaktadır.

Devhanın Arap alfabesine uyan tertip şekline dokunulmamıştır. Yalnız Arap alfabesini öğrenmemiş olanlara bir kolaylık olmak üzere eserin sonuna alfabemizin harflerini ve bunlara tekabül eden Arap harflerini gösteren bir cetvelin ilâvesile iktifa olunmuştur.

(*) « Gülzarı Savab » Akademi tarafından 1939 yılında tabı ve neşredilmiştir.

Devha-tül-küttab

Bu kitabın telifinin sebebi

Bir gün kadirşinaslardan (Babüssaade) Ağasının muhasibi (İsmail Efendi) bana hitab ile « Gerek vefat etmiş, gerek haia berhayat olan hoşnüvisler (güzel yazarlar) hakkında bir kitab yazsanız iyi olurdu » dedi. Ben de cevab olarak « Zatiâlinizce malûm olduğu üzere Nefeszade kâtib İbrahim Efendi bu hususta « Gülzarı Savab » adlı bir eser yazmıştır, bu kâfidir » dedim. Bunun üzerine müşarünileyh İsmail Efendi «Evet Gülzarı Savab değerli bir risaledir, fakat ondan sonra hattat yetişmiştir. Siz de onları yazarsınız » dediler.

Müşarünileyhin sözünü doğru buldum. Bu eseri yazmaya başladım. Esamii hurufu heca sırasıie yazdım. Bu suretle bu eserin meydana gelmesine sebep müşarünileyh olmuştur.

Okuyanlardan - eğer varsa - kusurumun affını ve beni mazur görmelerini dilerim.

Elif harfi

İbni Mukle

Künyesi (Ebu Ali), adı (Mehmed) dir. (Basra) da doğmuştur. On yaşında iken yazıya, inşaaya heves etmiştir. Sonra Bağda da gitmiş (Reisülmüvakkiiin) olmuştur.

Kûfi yazısını arapçaya tatbik eden (Hasan Basri) Hazretleri olmuşsa da İbni Mukle yeni yazıya güzellik vermiştir. İbni Mukle (sülüs, nesih, reyhanî, rik'a, muhakkak, tevki') denilen altı türlü yazı bilirdi. H. 328 (M. 939 - 940) de vefat etmiştir.

İshak bin Hammad

Hicretin 136 (M. 753 - 754) inci senesinde zuhur etmiştir. Abbasilerden Mansur ve Mehdi zamanlarında meşhur olan zevatandır. Yazıyı (Ahvel) ile (İbrahim Siczî) den öğrenmiştir.

Ebüddür Yakutu Hamevî

Yazıyı (Şühde) denilen muhaddis, âlim (Zeyneb Binti İbrî) den öğrenmiştir. H. 618 (M. 1221 - 1222) de vefat etmiştir.

Ebüddür Yakutu Rumî

H. 667 (M. 1268 - 1269) tarihlerinde zuhur eden üstatlardandır.

Ebüddür Yakutu Mustasımî

(Mustasımbillah) ın kölesi idi. Aklâmı sittede yeni tarz vücade getirmiştir. H. 698 (M. 1298 - 1299) de vefat etmiştir.

İbnişşeyh Hamdullah

Amasyalıdır. Sühreverdiyye meşayihinden (Mustafa Dede) nin oğludur. Evvelâ (Maraşlı Hayreddin) den meşk almış, sonra (Yakutu Mustasımî) ve (Abdullah Sayrefî) nin yazılarına dik-katle yazısını terakki ettirmiştir.

İkinci Bayezid Amasya sancağında iken Hamdullah ona Evrad, En'am, tumar ve kıt'alar gönderirdi. Bayezid saltanata geçince Hamdullah da İstanbula gelmiş, tesadüfen birisine bir arzıhal yazmış, arzıhal sahibi arzıhalini İkinci Bayezide takdim etmiş. Padişah yazıyı görünce Hamdullahın olduğunu anlamış, bunu kime ve nerede yazdığını sormuş. Hamdullahın yerini, yurdunu öğrenmiş, haber göndermiş, onu Saraya davet etmiş ve Sarayı Hümayuna yazı hocası tayin eylemiştir.

Hamdullah 110 sene yaşamış; 47 Mushaf, bir Mesabih, ceylan derisi üzerine bir Meşarık, surei Kehıf, Evradı şerif yazdığı gibi aklâmı sitteyi müstemil nice tumar meydana getirmiştir. H. 925 (M. 1519 - 1520) de vefat etmiş, Karacaahmet Tekyesi karşısındaki kabristana defnedilmiştir.

Aşbaz Addullah

(Yakutu Mustasımî) nin şakirtlerindedir. Tevki', rik'a yazılarını pek güzel yazardı.

Argun Kâmil

(Yakutu Mustasımî) nin altı şakirdinden birisidir. Muhakkak denilen yazıyı güzel yazardı.

Ahmed Tayyib Şahid

Bu da Yakutu Mustasımî'nin şakirtlerindedir. Sülüs ve nesihî güzel yazardı. Sülüs yazıya sülüs kalemi ile hareke koymak bunun icadıdır.

Ahmed Sühreverdî

H. 697 (M. 1297 - 1298) de zuhur eden hattatlardandır. Aklâmı sittede mahir idi.

Esadullah Mehmed Kirmanî

(İbnü Mukle) nin şakirtlerindedir. Şeş kalemde mahir idi.

Ahmed Karahisarî

Yazıyı (Esadullah Kirmanî) den öğrenmiştir. (Müsenna) yazıda misli gelmemiştir. Süleymaniye Camiinin büyük kemerin-

deki müsenna yazı onundur. Nice Mushafı Şerif, En'am, Evrad yazmıştır. Müşarünileyh Halvetî meşayihinden Şeyh Cemaleddinin hülefasından idi. Geceleri ibadetle geçirirdi. Nuranî bir zat idi. H. 963 (M. 1555-1556) da vefat etti. (Sütlüce) nam karyede gömülüdür.

İbrahim Bürusî

Bursalıdır. (Şerbetîzade) denilmekle meşhurdur. Karahisarî Ahmed Efendi ile muasır idi. Nice zaman birbirine muarız idiler.

(Nefeszade) İbrahim Efendi

Dördüncü Murad zamanında zuhur eden hattatlardandır. Şair, münşi, âlim idi. Yazıyı (Timurcu Kulu) denilmekle meşhur (Yusuf Efendi) den öğrenmiş, fakat hocasını geçtiği gibi muasırlarını da geride bırakmıştır. (Gülzarı Savab) adlı kıymetli bir eser yazmıştır. Başka eserleri de vardır.

Efsahî

Zamanı tamamiyle malûm değil ise de Yakutu Mustasimî zamanındaki hattatlardan olması muhtemeldir. Reyhanî yazıda mahareti vardı.

Ahmed Çelebi

(Şükür Halifezade) denilmekle meşhurdur. (İbnişşeyh Mehmed Dede) nin muasırlarındandır.

Emrullah Efendi

(Kırımî Abdullah Efendi) nin şakirtlerindedir. Güzel yazar ve yazıdan iyi anlardı.